

ลักษณะชนบทไทย

คนไทยส่วนใหญ่มีชีวิตรอยู่ในชนบท ในปี 2522¹ ประเทศไทยมีพลเมือง 45 ล้านคน เป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในชนบทถึง 33 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 73 คนชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่โดยอาศัยสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ บริเวณโคกดินขาคความอุดมสมบูรณ์ทำให้ได้ผลผลิตน้อย ถ้าปีใดแห้งแล้งหรือเกิดน้ำท่วมมากพืชผลก็เสียหาย คนชนบทก็จะเดือดร้อน จะเห็นว่าธรรมชาติจะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวชนบท

บ้านเรือนในชนบทเป็นแบบโคกสูง ซึ่งโคกสูงนี้ใช้ทำเป็นคอกโค กระบือ หรือเป็นที่เก็บข้าวของ อุปกรณ์ขึ้นโตๆ หรือเป็นที่ตั้งกระท่อสำหรับทำการทอผ้า เป็นต้น ความสัมพันธ์ของชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและแน่นแฟ้น พี่พวออาศัยกันได้ มีเรื่องสำคัญใดๆ เกิดขึ้นจะทราบกันทั้งหมู่บ้าน พี่น้อง หรือบุตร ธิดา เมื่อมีครอบครัวมักจะทำบ้านเรือนอยู่บริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

ชาวชนบทโดยทั่วไปจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพหลักคือการทำนาเพียงปีละ 100 วัน² อีก 265 วันมักจะไม่ค่อยได้ทำอะไร มักจะใช้เวลาเหล่านี้ไปเยี่ยมญาติในเมือง ไปหาความสนุกสนาน เล่นการพนัน กัดปลา ชนไก่ หรือตั้งวง "กึ่ง" เป็นต้น จนกว่าจะถึงเวลาที่จะทำนาในปีถัดไป และในการทำนาของชาวชนบทไทยนั้นมีความมุ่งหวังเพียงเพื่อจะได้ข้าวพอเพียงสำหรับครอบครัวในรอบปีเป็นหลักใหญ่หากได้มากจึงจะขาย เพราะเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ว่าทำไมชาวชนบทไทยจึงยังคงยากจน ความยากจนของชนบทอาจแสดงออกมาในลักษณะของความเจ็บไข้ได้ป่วย เช่น โรคพยาธิ คนชนบทเป็น

¹ โสสิต ปันเปี่ยมมรรษฎ, ชนบทไทย: ความก้าวหน้าและล้าหลัง, (กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่งการพิมพ์ 2526) หน้า 2.

² ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 3, 2518) หน้า 152.

โรคพยาธิร่าย 63¹ บางหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพยาธิถึงร้อยละ 100 โรคโลหิตจางร้อยละ 90 มีผลทำให้พลังการรับรู้และการเรียนรู้ต่ำลง ร่างกายอ่อนแอ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง

ชนบทอีสาน ²

ลักษณะการดำรงชีวิตตลอดจนความสัมพันธ์ในชนบทอีสานก็คล้ายคลึงกับภาคอื่นๆ แต่การอพยพโยกย้ายที่ทำกินมีมากกว่าเนื่องมาจากความแห้งแล้ง ตลอดเวลาอันยาวนาน ความแห้งแล้งยากจนเป็นสัญลักษณ์ของดินแดนซึ่งมีพื้นที่ ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศที่เรียกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความแห้งแล้งและลักษณะดินปนทราย ดินเค็ม ของภูมิภาคนี้ปรากฏอย่างชัดเจนโดยทั่วไป การปรับปรุงชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนซึ่งมีอาชีพทางการเกษตรไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่ายๆ แม้ในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างนี้ก็ต้องอยู่ในสภาพลำบากทวีมากขึ้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดได้ว่าเป็นภาคที่มีทรัพยากรทางเศรษฐกิจน้อย ทั้งๆที่ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยแต่ละปีไม่น้อยเลย ประมาณ 1250 มิลลิเมตรต่อปี แต่เป็นเพราะสภาพดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายมาก จากที่เคยมี 44.3 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2504 เหลือเพียง 17.2 ล้านไร่เมื่อปี พ.ศ. 2522 และมีแนวโน้มว่าจะถูกทำลายต่อไปอีก ทำให้ฝนปลายฤดูไม่แน่นอน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พืชผลเสียหาย แม้ว่าจะได้รับการพัฒนามาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี แต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีประชาชนไม่น้อยกว่า 9 ล้านคนยังประสบความยากจนอยู่

ทุ่งกุลาร่องไห้และความเป็นมาของโครงการทุ่งกุลาร่องไห้

ทุ่งกุลาร่องไห้เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาแตกต่างไปจากบริเวณอื่นๆของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ปลายเขตกของจังหวัดต่างๆถึง 5 จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ โขสขร และมหาสารคาม และอยู่ห่างจากศูนย์กลางของแต่ละอำเภอ เป็นผลให้

¹ โฉลิต ปันเปี่ยมรัฐ, เรื่องเค็ม, หน้า 13.

² โฉลิต ปันเปี่ยมรัฐและคณะ, ชนบทอีสาน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2524)

ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร มีปัญหาใน เรื่องการเพาะปลูกเพราะดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเค็ม การระบายน้ำยังไม่ดี ขาดแคลนน้ำในต้นฤดูเพาะปลูก แคว้นทวมในปลายฤดูฝน รวมทั้งปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วและไม่เป็นระเบียบของประชากร ดังจะเห็นได้จากสถิติ ประชากรในปี 2517-2520 มีประชากรเพิ่มขึ้นจาก 222,215 คน เป็น 331,030 คน อาชีพ ส่วนใหญ่ของประชาชนคือการกสิกรรม และร้อยละ 80 ของอาชีพนี้ได้แก่การทำนา

จากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ได้กำหนดให้มีการพัฒนาเขตภูมิภาคต่างๆ โดยมุ่งกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาค และเน้นหนัก การพัฒนาที่จะมีผลต่อประชากรผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้เท่าเทียมกันมากขึ้น พงศดาร่องให้ ก็เป็นเป้าหมายแห่งหนึ่งของการพัฒนาตามแผนนี้ หลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาพุงกูลาร่องให้ เมื่อ เดือนสิงหาคม 2521 ต่อมาก็ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาพุงกูลาร่องให้ขึ้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานอนุกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการ ดังกล่าวได้นำเสนอในรูปแบบของแผนแม่บทโครงการพัฒนาพุงกูลาร่องให้ ต่อคณะกรรมการ บริหารโครงการพัฒนาพุงกูลาร่องให้ เมื่อเดือนมีนาคม 2522 และเพื่อจะได้ข้อมูลทั้งทาง โครงการของชุมชน และขบวนการทางสังคมทุกๆด้าน อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา เขตพุงกูลาร่องให้ให้ได้รับผลคือไป สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบในการดำเนินการศึกษา วิจัยโครงการพุงกูลาร่องให้ขึ้นเมื่อปี 2523

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านในเขตพุงกูลาร่องให้

1. บ้านแสนสีใหญ่ ต.คงครั่งใหญ่ อ. เกษตรวิสัย จ. ร้อยเอ็ด เป็นหมู่บ้านเก่า มีอายุประมาณ 100 ปี ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี อาชีพหลักคือการทำนา ประกอบอาชีพ ร่องบางก็คือ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสัตว์ประเภทโค กระบือ เพื่อจำหน่าย มีประชากร ประมาณ 800 คน ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีสถานีอนามัย มีวัดอยู่ในหมู่บ้านมีพระ 3 รูป โรงเรียนอยู่นอกหมู่บ้านทางออกไปประมาณ 1 กิโลเมตรใกล้โรงเรียนมีหมู่บ้านใหม่เกิดขึ้นคือ บ้านแสนสีน้อยซึ่งประชาชนอพยพไปจากบ้านแสนสีใหญ่นั้นเอง

บ้านแสนสีใหญ่อยู่ห่างจากตัวอำเภอเกษตรวิสัยประมาณ 32 กิโลเมตร โดยมีถนนแยกจากทางหลวงแผ่นดินสาย 212 เข้าไปประมาณ 20 กิโลเมตร ถนนที่แยกเข้าไปนี้เป็นลูกรังประมาณ 5 กิโลเมตร ค่อยจากนั้นเป็นทางเกวียนบ้าง บางแห่งเป็นแนวมูลดินถนนเงินคันแต่ใช้ไม่ได้เพราะสภาพดินเป็นทรายเมื่อน้ำท่วมถนนก็ถูกซัดซาคเป็นช่วงๆ ไม่มีรถยนต์โดยสารเข้าไปในหมู่บ้าน ต้องอาศัยรถจักรยาน จักรยานยนต์ หรือเกวียน ประชาชนส่วนใหญ่สนใจการศึกษามาก อยากจะให้รัฐตั้งโรงเรียนมัธยมให้ เพราะเข้าไปเรียนในเมืองลำบากมาก หมู่บ้านนี้มีส้วมใช้เกือบทุกหลังคาเรือน

2. บ้านสระโพนทอง ต.ทุ่งหลวง อ. สุวรรณภูมิ จ. ร้อยเอ็ด เดิมชื่อบ้านโนนตาล เป็นหมู่บ้านใหม่ประชาชนเริ่มย้ายเข้ามาอยู่เมื่อประมาณ พ.ศ. 2512 และได้รับการประกาศตั้งเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2521 อยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินสาย 214 ประมาณ 3 กิโลเมตร ถนนแยกเข้าหมู่บ้านสร้างจากเงินคัน หน้าฝนใช้ไม่ได้ มีประชากรประมาณ 690 คน มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 หลัง วัด 1 แห่งซึ่งบางครั้งไม่มีพระเลย ไม่มีไฟฟ้าใช้

สภาพดินเพาะปลูกประมาณร้อยละ 60 เป็นดินปนทรายและดินดานซึ่งเป็นดินเค็ม มีกรดมาก ทำให้การทำนาไม่ค่อยได้ผล ไม่มีเส้นทางน้ำไหลผ่านใกล้หมู่บ้าน แหล่งน้ำอาศัยน้ำบาดาล บ่อขุดเอง หนองแซ อยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 1 ก.ม. และสระสี่เหลี่ยมซึ่งอยู่ห่างหมู่บ้าน 2 ก.ม. ประกอบอาชีพหลักคือการทำนา ปีละครั้งโดยอาศัยน้ำฝนโดยเฉลี่ย 10-15 งดต่อไร่ มีการใช้ยาฆ่าแมลงบ้างโดยได้รับคำแนะนำวิธีใช้จากร้านค้า เคยมีเจ้าหน้าที่มาแนะนำการทำปุ๋ยหมักแต่ไม่ได้ผลเพราะขาดวัตถุดิบและยุ่งยาก

3. บ้านตานบ ต.โพนครก อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์ ในปี 2524 มีประชากรประมาณ 610 คน มีบ้าน 89 หลังคาเรือน ประชาชนพูดภาษาเขมรเป็นภาษาพื้นเมืองแต่ก็พูดภาษาท้องถิ่นอีสานได้ควย ยังไม่มีไฟฟ้า มีวัด 1 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน เข้าหมู่บ้านเป็นถนน ร.พ.ช. หมู่บ้านอยู่ห่างจากถนนลาดยางประมาณ 11 กิโลเมตร แลห่างจากอำเภอท่าตูมประมาณ 16 กิโลเมตร แหล่งน้ำสำคัญคือลำพลับปลาซึ่งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ ครึ่งกิโลเมตร

สภาพพื้นดินเป็นดินปนทราย ดินเค็มมีทั่วไป ชาวบ้านต้มเกลือไว้รับประทานกันเอง อาชีพหลักคือการทำนา อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ถ้าน้ำไม่ท่วมจะได้ผลผลิตประมาณ 7 - 15 ตันต่อไร่

อาชีพรองคือการเลี้ยงไก่ วัว ควาย และมีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม ไว้ใช้แต่ถ้ามีคนซื้อก็ขาย เป็นการเพิ่มพูนรายได้

การศึกษา โรงเรียนตั้งอยู่นอกหมู่บ้านห่างไปประมาณ 300 เมตร ประชาชนบางรายไม่ สนับสนุนให้บุตรไปโรงเรียนเพราะเห็นว่าความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไม่ค่อยดีประโยชน์ เป็นการเสียเวลาและเงินทอง

4. บ้านคลอง ต. ไพรขลา อ. ชุมพลบุรี จ. สุรินทร์ ชาวบ้านพูดภาษาพื้นเมืองอีสาน เป็นหมู่บ้านเก่ามีอายุประมาณ 100 ปี ปี 2524 มีประชากร ประมาณ 600 คน มีถนนลูกรังซึ่งกำลังปรับปรุงเป็นถนน ร.พ.ช. แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2081 เข้าไปยังหมู่บ้านประมาณ 16 กิโลเมตร ตัวหมู่บ้านอยู่ห่างจากอำเภอชุมพลบุรี ประมาณ 20 กิโลเมตร มีรถโดยสารเข้า-ออกหมู่บ้านวันละ 2 เที่ยว(เข้า 1 เที่ยว และออก 1 เที่ยว) ไม่มีไฟฟ้าใช้ ไม่มีสถานีอนามัย มีวัด 1 แห่งมีพระ 2 รูป โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ชาวบ้านค้ำชูรากันมาก จะตั้งวงค้ำกันตั้งแต่เช้า ประชาชนมีสุขภาพอนามัยไม่ค่อยดี เจ็บป่วยอยู่เสมอ ไม่มีส่วนใช้กันเลยนอกจากโรงเรียน และวัดเท่านั้นที่มี

หมู่บ้านนี้สภาพพื้นดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำมาก คือแม่น้ำมูลอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร มีสระและหนองน้ำรอบๆหมู่บ้าน มีน้ำใช้ตลอดปี ประกอบอาชีพหลักคือการทำนาปีละ 1 ครั้งโดยอาศัยน้ำฝน ถ้าน้ำไม่ท่วมจะได้ผลประมาณ 12-15 ตันต่อไร่ อาชีพรองคือการทอผ้าไหม ซึ่งมีโดยทั่วไป นอกนั้นก็มีการปลูกพืชผักตามบริเวณริมหนองน้ำรอบหมู่บ้าน มีการปลูกปอริมน้ำมูลบ้าง

5. บ้านโนนสมบูรณ์ ต. ค่าน อ. ราษีไศล จ. ศรีสะเกษ เป็นหมู่บ้านใหม่ แยกตัวจากบ้านหนองบัวคองประมาณ สิบกว่าปีมานี้ มีประชากรประมาณ 800 คน ไม่มีไฟฟ้าใช้ สถานีอนามัยมีที่บ้านหนองบัวคอง มีวัด 1 แห่งมีพระอยู่ 1 รูป โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง อยู่ห่างจากอำเภอราษีไศลประมาณ 20 กิโลเมตร ทางแยกเข้าหมู่บ้านเป็นทางเกวียน ไม่มีถนน แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2086 ซึ่งเป็นถนนลูกรัง เข้าไปประมาณ 8-10 กิโลเมตร

สภาพดินในหมู่บ้านเต็มไปด้วยดินปนทรายเกือบทุกตารางนิ้ว ประกอบอาชีพหลักคือการทำนาปีละครั้งโดยอาศัยน้ำฝน ถ้าน้ำไม่ท่วมจะให้ผลประมาณ 8 - 12 ถึงต่อไร่ อาชีพอื่นคือการทำนาใหม่ ฝ้ายบ้าง นอกจากนี้ก็มีการออกไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น เมื่อถึงหน้ามาก็กลับมาทำนา

6. บ้านเมืองเตา ต.เมืองเตา อ. พยัคฆภูมิพิสัย จ. มหาสารคาม เดิมชื่อว่าบ้านสวาย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีอายุประมาณ 600 ปีมาแล้ว ประชาชนอยู่กันหนาแน่น บ้านเรือนปลูกกันอย่างแออัด บ้านเมืองเตาแบ่งออกเป็น 3 หมู่ เป็นหมู่บ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี อยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ประมาณ 1 กิโลเมตรโดยมีถนนลูกรังแยกเข้า อยู่ห่างจากอำเภอพยัคฆภูมิพิสัยประมาณ 20 กิโลเมตร มีวัด 1 แห่ง มีสถานีอนามัยชั้น 2 และโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน ในหมู่บ้าน ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ มีอาคารศูนย์เด็กปฐมวัย 1 หลังแต่ไม่ได้ใช้งานเพราะไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ หมู่บ้านนี้มีสมาชิกประมาณร้อยละ 30 ผู้นำชี้แจงว่าเหตุที่มีสมาชิกน้อยเนื่องจากพื้นที่ไม่อำนวยในการสร้าง เพราะอยู่กันแออัด

สภาพดินแห้งเพาะปลูกเป็นดินปนทรายประมาณร้อยละ 80 อาชีพหลักคือการทำนาปีละครั้งโดยอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล โดยผลผลิตประมาณ 10-20 ถึงต่อไร่ มีอาชีพรองคือการค้าเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย นอกจากนี้ก็มีการเลี้ยงไก่ โค กระบือ สุกร พันธุ์พื้นเมืองอาชีพอื่นอย่างหนึ่งก็คือการขายแรงงาน ตลาดแรงงานใหญ่คือกรุงเทพฯ ตามโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

เมืองเตาเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างตื่นตัวในการศึกษาพยายามส่งเสริมบุตรหลานให้ไปเรียน มีการเหมารถจากหมู่บ้านรับส่งนักเรียนไปและกลับโรงเรียนในตัวอำเภอซึ่งอยู่ห่างถึง 20 กิโลเมตรทุกวัน นอกจากนี้ก็มีการรวมกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่ม ทส.ปช กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น แต่กิจกรรมของกลุ่มต่างๆไม่ค่อยดำเนินเนื่องจากขาดวิทยากร

เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ได้ศึกษา เอกสาร หนังสือ บทความและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสำรวจปัญหา และความต้องการด้านการศึกษาในระบบ ปรากฏว่าผลงานวิจัยในต่างประเทศ มีน้อย ในประเทศไทย ได้มีการสำรวจในภูมิภาคอื่นบ้าง แต่สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ ยังไม่มีการสำรวจมาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมและนำมา เสนอดังต่อไปนี้

การสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่

เนื่องจากการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกกระบวน และในการสำรวจความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ นั้น โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา¹ กล่าวไว้ว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก สำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่ เนื่องจาก "ความต้องการ คือสิ่งซึ่งเมื่อใดมากก็ช่วยให้รู้สึกดีใจ ชื่นใจ พอใจ และอาจช่วยให้เกิดความสำเร็จในชีวิต" ดังนั้นในการเสนอโครงการศึกษาแก่ผู้ใหญ่ ควรยึดหลักการสำรวจความต้องการเป็นพื้นฐาน ไม่ควรยึดเอาเองว่าผู้ใหญ่ ต้องการอะไรโดยมิได้ออกไปสำรวจจริงอย่างมีแบบแผน เพราะจะทำให้โครงการนั้นเป็นโครงการที่ผิดความต้องการของผู้เข้าร่วม เนื่องจากนักศึกษาผู้ใหญ่ เป็นนักศึกษาอาสาสมัคร (Volunteer in Learning) สังคมหรือกฎหมายมิได้บังคับให้เรียน ดังนั้น นักการศึกษาผู้ใหญ่ ควรช่วยผู้ใหญ่เหล่านั้นให้ค้นพบว่าตนเองมีความจำเป็น หรือมีความต้องการที่จะศึกษาในเรื่องอะไร แล้วก็จัดโครงการศึกษา เพื่อสนองความต้องการนั้นๆ

---

¹ โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์ และ สมจิตร สร้อยสุริยา "การสำรวจความต้องการ", การจัดทำโครงการและการประเมินผลการศึกษาในระบบโรงเรียน

ในทำนองเดียวกัน ฉลาด รมยานนท์¹ ได้พูดถึงหลักการในการจัดหลักสูตร หรือขอบข่ายวิชาที่จะเรียน แก่ผู้ใหญ่ว่า ควรจัดตามความต้องการ และยึดหยุ่นได้ ตามผู้เรียน

ผลงานวิจัยภายในประเทศ

นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม² ได้ทำการวิจัย เรื่องปัญหาและความต้องการของนักการศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบปัญหา และความต้องการของนักการศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญในเขต กรุงเทพมหานคร ปัญหาและความต้องการที่ศึกษาได้แก่ ค่านหลักสูตร ค่าการเรียนการสอน อุปสรรคที่มีต่อการศึกษา และความไม่สมหวัง เมื่อเข้ามาศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ ความต้องการค่าความช่วยเหลือจากโรงเรียนผู้ใหญ่ และความคาดหวัง จากเรียนจบการศึกษาระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ใช้กลุ่มตัวอย่าง นักการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1-5 จำนวน 558 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ระดับ 1-2 และตอบแบบสอบถามระดับ 3-5 ผลการวิจัยพบว่า

1. นักการศึกษาผู้ใหญ่มีปัญหา โดยส่วนรวม ค่อนข้างน้อย
2. นักการศึกษาผู้ใหญ่ มีความต้องการโดยส่วนรวม ค่อนข้างมาก ซึ่งลักษณะความต้องการต่าง ๆ แยกออกได้ดังนี้
  - ค่านหลักสูตร ต้องการเนื้อหาวิชาที่เป็นพื้นฐาน ในการศึกษาต่อและนำไปใช้ในการทำงานได้ สามารถเข้าใจได้รวดเร็ว
  - ค่าการเรียนการสอน ต้องการให้ครูหาวิธีการสอนที่เข้าใจง่าย มีอุปกรณ์การสอนเหมาะสมกับเรื่องที่สอน เอาใจใส่นักศึกษา เปิดโอกาสให้ซักถามในชั้นเรียนได้

¹ ฉลาด รมยานนท์ "ความเข้าใจเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่" วารสารการศึกษาผู้ใหญ่ 13 (พฤศจิกายน 2508) หน้า 5

² นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม "ปัญหาและความต้องการของนักการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522)

- คำนการบริการ ต้องการการบริการอุปกรณ์ และตำราเรียน บริการ
ห้องสมุด แนะนำ บริการน้ำดื่ม และปฐมพยาบาล

- คำนความคาดหวัง หลังจากจบการศึกษา ระดับที่กำลังศึกษาอยู่ คือจะศึกษา
ต่อในระดับที่สูงขึ้น

สำราญ ทองแพง และคณะ¹ ได้ทำการสำรวจ สภาพปัญหาและ ความต้องการ
ของประชาชน (Needs Assessment) จังหวัดอุทัยธานีซึ่งได้รับประกาศตั้งเป็นศูนย์การ
ศึกษาประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดเตรียมหลักสูตร เนื้อหาวิชา เปิดทำการสอนให้
สนองความต้องการของประชาชน และจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
วัตถุประสงค์ที่คณะผู้วิจัยตั้งไว้คือ

เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในเรื่องการ
ศึกษา เศรษฐกิจ , สังคม สุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพ ว่าแต่ละท้องถิ่นมีสภาพ
ปัญหาและ ความต้องการแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อจะได้เสนอ ข้อมูลแก่ศูนย์การศึกษาประชาชน
จังหวัดน่าไปเป็นพื้นฐาน วางแผนการจัดการศึกษาต่อไป ในการดำเนินการเก็บข้อมูลนั้น
คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม 2522 โดยการออกสัมภาษณ์ คุยตนเอง แล้ว
นำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรม SPSS ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า

1. มีผู้สนใจเรียนวิชาชีพมากที่สุดตามลำดับวิชาดังนี้ ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี-ชาย
ช่างยนต์ และอาหาร-ขนมตามลำดับ
2. ผู้ที่ต้องการเรียนวิชาชีพมีเวลาว่างเรียนได้ทุกวันในเวลาเย็น แต่ถ้าเป็น
วันเสาร์-อาทิตย์ ควรเป็นเวลาเช้า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากการประกอบอาชีพของผู้เรียน
เป็นหลักด้วย

---

¹ สำราญ ทองแพง และคณะ "การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของ
ประชาชนจังหวัดอุทัยธานี" อ่างจากสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,
"ผลงานวิจัยทางการศึกษา (เล่ม2) , (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ และท่าปรกเจริญผล, 2524)
หน้า 4-13 ถึง 4-15

3. บุรุษไปรษณีย์นำจดหมายส่งถึงบ้านเกือบทุกท้องถิ่น สามารถติดต่อกับผู้เรียนทางไปรษณีย์ (สามารถจัดการเรียนการสอนทางวิทยุ - ไปรษณีย์ได้)
4. มีผู้เงินมาลงทุนมาก ควรให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายเงินกู้ และแหล่งเงินกู้
5. เมื่อมีปัญหา ประชาชนส่วนใหญ่ จะติดต่อปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ดังนั้น การรวมกลุ่มผู้เรียนควรติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นนั้น
6. ประชาชนส่วนมากใค่น้ำคิมจากสระ และแม่น้ำลำคลองเป็นส่วนมาก ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำให้สะอาด
7. ประชาชนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ ดังนั้น ก่อนที่จะวางแผนให้การศึกษาอบรมควรคำนึงถึงความเชื่อด้วย
8. ประชาชนว่างจากการประกอบอาชีพ ในช่วงเดือนมีนาคม - เดือนเมษายน และเดือนมีนาคม-เดือนพฤษภาคม มากที่สุด ดังนั้นถ้าจะมีการจัดการเรียนการสอน ควรดำเนินการระยะนี้
9. ผู้ประกอบอาชีพเกษตรส่วนมากมีปัญหากับโรคพืช โดยเฉพาะโรคที่เกิดกับนาข้าว และการขาดน้ำ ดังนั้นควรหาทางช่วยเหลือประชาชนในค่านนี้ด้วย
10. ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างต้องการเปลี่ยนอาชีพเดิมมากที่สุด ควรจัดสอนวิชาชีพให้ผู้ประกอบอาชีพนี้
11. มีโจรผู้ร้ายที่มีอิทธิพลในหมู่บ้าน ควรติดต่อบริษัทประกันภัยกับฝ่ายปกครอง ให้ดำเนินการแก้ไข เช่น ตั้งเวรยามรักษาการณ์หมู่บ้าน เป็นต้น
12. เพศหญิงได้รับการศึกษา ชั้นอ่านออกเขียนได้ และไม่เคยเรียนมากกว่าเพศชาย
13. มีผู้สนใจศึกษาต่อสายสามัญ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 และการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5 มาก

สำราญ ทองแพง และคณะ¹ ได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนของจังหวัดอ่างทอง โดยมีวัตถุประสงค์ , จุดมุ่งหมาย และค่าเนนวิธีวิจัย เช่นเดียวกับที่จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. มีผู้ต้องการศึกษาต่อในระดับ 5 มากที่สุด รองลงไปเป็นการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ดังนั้นควรขยายการศึกษาผู้ใหญ่ทั้ง 2 ระดับไปให้ทั่วถึง
2. ผู้ที่ต้องการเรียนต้องมีเวลาด่างเรียนได้ทุกวัน ในตอนเย็นมากที่สุด แต่ถ้าเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ ต้องเป็นเวลาเช้า
3. บุรุษไปรษณีย์ นำจดหมายส่งถึงบ้านเกือบทุกห้องที่ การศึกษาต่อทางวิทยุไปรษณีย์ กับผู้เรียนสามารถทำได้สะดวก
4. มีประชาชนกู้เงินมาลงทุนเป็นจำนวนมาก ควรให้ความรู้ในด้านกฎหมายเงินกู้และแหล่งเงินกู้
5. มีผู้ที่ใช้น้ำบ่อเป็นน้ำดื่มมากที่สุด ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำให้สะอาดและควรนำเทคโนโลยีชนบทเข้าไปเผยแพร่
6. มีประชาชนมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์และไสยศาสตร์มาก การจัดการเรียนการสอน ควรนำมาพิจารณาด้วย
7. ประชาชนส่วนมากว่างจากการประกอบอาชีพ ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน และเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ดังนั้นควรจัดการเรียนการสอนในช่วงนี้
8. ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีปัญหาเกี่ยวกับโรคพืชและชาคน้ำเป็นอย่างมาก ควรหาทางช่วยเหลือประชาชนในค่านนี้
9. ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างต้องการเปลี่ยนอาชีพเป็นส่วนมาก ดังนั้นควรจัดสอนวิชาชีพให้แก่ผู้ประกอบอาชีพนี้

---

¹ สำราญ ทองแพง และคณะ "การสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนจังหวัดอ่างทอง" , เรื่องเก็บ หน้า 4-16 ถึง 4-19

10. เพศชายสนใจเรียนวิชาช่างยนต์มากที่สุด เพศหญิงสนใจเรียนคหิบาล
 เลื่อนมากที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ควรพิจารณาวิชาดังกล่าวเป็นอันดับแรก

11. ผู้ที่ไม่เคยเรียน และผู้ที่มีความรู้พออ่านออกเขียนได้ ประกอบอาชีพทำนา
 มากที่สุด ดังนั้น ถ้าจะเปิดสอนการศึกษานานาชาติแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ควรพิจารณาในท้องถิ่น
 ที่มีผู้ประกอบอาชีพทำนามากๆ

12. ประชาชนส่วนมากเมื่อมีปัญหา จะปรึกษาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในท้องถิ่น
 นั้น ดังนั้น การรวมกลุ่มผู้เรียนควรติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น

สำราญ ทองแพง และคณะ¹ ได้ทำการสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการ
 ของประชาชนจังหวัด สมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์ , จุดมุ่งหมาย เวลา และดำเนินวิธี
 วิจัย เช่นเดียวกับที่สำรวจในจังหวัด อุทัยธานี ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. การจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นอ่านออกเขียนได้ ควรจะได้ขยายการค้า
 เนินงาน ออกไปให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด โดยเฉพาะบุคคลที่มีอายุระหว่าง 14-30 ปี มีความ
 ต้องการเรียนมากที่สุด

2. ควรกระจายการจัดการศึกษานานาชาติแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ออกไปยัง
 ตำบลที่มี ประชากรหนาแน่น

3. ควรส่งเสริมและพัฒนาอาชีพหลักของแต่ละท้องถิ่น เช่นการจัดสัมมนา
 อบรมประชาชนในแต่ละอาชีพ ร่วมกับครูในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อการย้ายถิ่นและการเปลี่ยนอาชีพ

4. ควรส่งเสริมให้บุคคลที่มีอาชีพรับจ้างได้ศึกษาวิชาชีพ เพิ่มเติมเพื่อจะได้
 พัฒนาอาชีพ

---

¹ สำราญ ทองแพง และคณะ "การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของ
 ประชาชนจังหวัด สมุทรสาคร" , เรื่องเสริม , หน้า 4-19 ถึง 4-23

5. การเปิดสอนค่านวิชาชีพสำหรับเพศชาย ควรจะเปิดสอนรายวิชาเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

- ช่างยนต์
- ช่างไฟฟ้า - วิทยุ
- ช่างไม้ - ช่างก่อสร้าง
- ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

เพศหญิง ควรเปิดการสอนวิชา

- ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า
- ช่างเสริมสวย
- อาหาร-ขนม
- ศิลปประดิษฐ์

6. ควรจัดหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปจัดสอนวิชาชีพหลักสูตร ระยะสั้นตามตำบลต่างๆ ให้ทั่วถึง และควรจัดในเดือนเมษายน พฤษภาคมและกันยายน สำหรับหลักสูตรระยะสั้นยาว ควรจะเปิดสอนรอบค่ำ (หลังจากเวลา 18.00น. ไปแล้ว)

7. ควรจะได้มีการจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ ให้แก่ประชาชนที่อยู่ในชนบท เพราะประชาชนส่วนใหญ่ มีวิทยุและการรับ-ส่งทางจดหมาย มีความสะดวก เช่น ควรจัดกลุ่มสนใจ เกี่ยวกับอาชีพในช่วงที่เขามีปัญหาในการประกอบอาชีพของเขา และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 เป็นต้น

8. การจัดกิจกรรมบางอย่าง ควรคำนึงถึงความเชื่อทางโหราศาสตร์ หรือไสยศาสตร์ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นด้วย

9. ควรได้มีการฟื้นฟู-ส่งเสริมประเพณีพื้นบ้าน เช่น ประเพณีสงกรานต์ แห่นางแมว ทำบุญกลางบ้าน รั้วมือของชาวมัธยม ล้างเท้าพระ ตลอดจนการเล่นพื้นบ้านต่างๆ

10. ควรมีการประสานงานกับกลุ่มลูกเสือชาวบ้านในการจัดกิจกรรมบางอย่าง สำหรับชาวชนบท เกี่ยวกับงานศึกษานอกโรงเรียน เช่น การเผยแพร่ผลงานของศูนย์ฯ จังหวัด และในการอบรมอาสาสมัครทั่วไป ควรจะได้เชิญประสานกลุ่มลูกเสือชาวบ้านมาร่วมด้วย

11. ปัญหาของการคุมกำเนิด คือ การที่สถานีอนามัยจ่ายยาให้แก่ครั้งน้อยเกินไปไม่คุมค่าเดินทางมารับยา ควรมีการประสานงานกับสถานีอนามัยในแต่ละท้องถิ่น เพื่อแก้ไข ปัญหาดังกล่าว

12. ควรจะให้มีการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาออกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานกลุ่มสนใจ และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชน โดยทั่วไป

13. การรับทราบข่าวสารของทางราชการ ของสมาชิกในครัวเรือน ยังไม่กว้างขวางพอ ศูนย์จังหวัด น่าจะค้นหาหนทางแก้ไข

ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธ์¹ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางการศึกษาของโรงเรียนในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 32 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมอีก 4 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. คำนวณบ่งชี้ สถานภาพทางการประถมศึกษามีค่าระหว่าง 59.93-216.44
2. โรงเรียนบ้านส้มโอง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าคำนวณบ่งชี้ สถานภาพทางการประถมศึกษาสูงสุด และโรงเรียนบ้านหนองบัวคอนคอน กิ่งอำเภอนายูง จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าต่ำที่สุด
3. โรงเรียนประถมศึกษาในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ ร้อยละ 28.12 , 31.25 และ 40.63 มีค่าคำนวณบ่งชี้สถานภาพทางการศึกษาค่ากว่า 80 อยู่ระหว่าง 80-100 และสูงกว่า 100 ตามลำดับ
4. โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตทุ่งกุลาร่องไห้ มีสถานภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

¹ ประสิทธิ์ พงษ์เรืองพันธ์ "สถานภาพทางการศึกษาของโรงเรียนในเขตทุ่งกุลาร่องไห้" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัย การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524)

กล้า สมตระกูล (Kla Somtrakool)¹ ได้ทำการสำรวจปัญหาเพื่อพิจารณาวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แก่ผู้ใหญ่ชาวชนบทในภาคกลางของประเทศไทย ให้ตรงกับความต้องการที่สุด โดยเน้นหนักผู้ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป เพราะคนกลุ่มนี้มีโอกาสร่วมในระบบโรงเรียนน้อยมาก เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ กลุ่มประชากรนี้ คือ ประชาชนจำนวน 350 คน และ พืชนากรหรือผู้บริหารอีก 48 คน ซึ่งสุ่มจาก 40 หมู่บ้านใน 10 จังหวัด ใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนแรกเป็นคำถามพื้นฐาน เช่น พื้นฐานการศึกษา , เหตุที่ออกจากโรงเรียน , ความคิดเห็น เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต, ความสนใจและเหตุจูงใจที่กลับไปเรียนต่ออีกครั้งหนึ่ง และความสนใจในการมีจะเข้าฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้คือ

ประชาชนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยผู้ปกครองทำนา , เกือบทุกคนมีความเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิต มีความจำเป็นต่อพวกเขาในการปรับตัวสำหรับอนาคต สาเหตุที่ทำให้คนที่อายุ 30 ปีขึ้นไป เข้าศึกษา ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในอัตราที่ต่ำนั้นเนื่องจากมีความเห็นว่า ตนเองแก่เกินไปที่จะเข้าโรงเรียนอีก ไม่มีเวลาว่างพอ และเห็นว่าเนื้อหา และวิธีการเรียนการสอนที่จัดให้ไม่เหมาะสมกับวัยของพวกเขา

ส่วนคำถามตอนที่ 2 เป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการใช้กิจกรรมสงฆ์ , ภาพยนต์ , ละคร , การชุมนุมในหมู่บ้าน การท่องเที่ยว, และสื่อสารมวลชนต่างๆ เป็นสื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตได้ อย่างไรก็ตามมีคนที่ไม่แสดงความคิดเห็นชัดเจนบ้าง นอกจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยได้เน้นไว้ด้วยก็คือ ในการวางแผนด้านต่างๆ นั้นควรคำนึงถึง การประสานงานกันให้มากที่สุด

¹ Kla Somtrakool, "Lifelong Education for Rural Adults: Problems and Planning Considerations for the Central Region of Thailand," Dissertation Abstracts International, 41 (February 1981) pp 3381-A to 3382-A.

ผลงานวิจัยต่างประเทศ

แม็คคี ไนลส์ (McKee Niles) ได้ทำการศึกษาโดยการสำรวจเกี่ยวกับความต้องการด้านสุขภาพ (Health Education) และปัญหาด้านสุขภาพของกลุ่มคนสูงอายุในเขตเคเนเคาน์ตี (Dane County) รัฐวิสคอนซิน โดยแบ่งระดับอายุเป็น 3 ระดับคือ 55-65 ปี, 65-75 ปี และเกิน 75 ปี โดยสุ่มอย่างมีระบบจากรายชื่อสมาชิกของสโมสรชาวอาณานิคมแห่งซันแพร์รี (Colonial Club of Sun Prairie) รัฐวิสคอนซิน จำนวน 304 คนซึ่งได้รับคำตอบกลับมา 150 คน และอีกกลุ่มหนึ่งคือนางพยาบาลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนสูงอายุถึงกล่าวจากจำนวน 68 คนที่ได้รับแบบสอบถามได้คำตอบกลับมา 48 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การอยุ่ละ^๑, Kendal's W และ Spearman's ρ ข้อค้นพบคือ คนสูงอายุส่วนใหญ่สุขภาพแข็งแรง , กระฉับกระเฉงและมีสุขนิสัยในชั้นที่กลุ่ม 75 ปีขึ้นไปมีความรู้สึกทางบวกต่อสุขภาพของตนมากกว่ากลุ่มอื่น โดยส่วนรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกดีกว่ากลุ่มอื่นมีปัญหาทางสุขภาพมากกว่าพวกเขา ส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะเข้าห้องเรียนเกี่ยวกับสุขภาพถ้าเนื้อหาที่น่าสนใจ ประมาณร้อยละ 65 ของผู้ที่ติดต่อกับศูนย์เห็นว่าแหล่งความรู้หรือข่าวสารที่ต้องการได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ รองลงไปคือโทรทัศน์ กลุ่มอายุเกิน 75 เห็นว่าสมาชิกในครอบครัวเป็นแหล่งข่าวสารด้านสุขภาพที่สำคัญมากกว่าแหล่งอื่น

ทั้งผู้สูงอายุและพยาบาลมีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาพื้นฐานสำหรับทั้ง 3 กลุ่มอายุ ที่เป็นปัญหาบางก็เช่น การควบคุมน้ำหนัก ความกระปรี้กระเปร่า และการออกกำลังกาย นอกนั้นยังต้องการให้จัดโครงการเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพขึ้นในชุมชนด้วย

---

¹ Anne Grace McKee Niles, "Health Education Needs of Older Adults in Northeastern Dane County, Wisconsin," Dissertation Abstracts International, 41(November 1980) p 1897-A.

ชนิดของปัญหาสุขภาพที่ถือเป็นปัญหาพื้นฐานกลุ่มต่ำกว่า 75 ปีได้แก่ โรคหัวใจ, การไหลเวียนของโลหิต, ความกระปรี้กระเปร่า และโรคเกี่ยวกับประสาท กล้ามเนื้อ ส่วนกลุ่มอายุเกิน 75 นั้น สนใจเรื่องการป้องกันและรักษาเกี่ยวกับการฟัง และการเห็นเป็นสำคัญ

ส่วนความเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างผู้สูงอายุกับพยาบาลคือปัญหาค่านสติปัญญา และค่านจิตวิทยา ซึ่งพยาบาลเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนสูงอายุทุกกลุ่ม

คาร์ และ โจเซฟ (Karr and Joseph)¹ ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลง ความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีต่อบริการและโปรแกรมค่านการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อประเมินความสำคัญของบริการและโปรแกรมค่านการศึกษาของ นักศึกษาผู้ใหญ่
2. เพื่อประเมินความสำคัญของการแนะแนวนักศึกษาผู้ใหญ่และบริการวางแผนอาชีพ
3. ศึกษาความต้องการของการเตรียมนักศึกษาผู้ใหญ่หญิง
4. ศึกษาให้เห็นความสำคัญของชั้นเรียนวิชาสามัญ และวิชาชีพของนักศึกษาผู้ใหญ่
5. ศึกษาจุดมุ่งหมายและอาชีพและการศึกษาต่อในอนาคตของนักศึกษาผู้ใหญ่
6. ศึกษาบริการเฉพาะที่จัดขึ้น เพื่อสนับสนุนโปรแกรมการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาผู้ใหญ่ยอมรับว่าบริการและโปรแกรมการศึกษาเป็นความจำเป็น และต้องการให้มีการขยายออก โปรแกรมการศึกษาจัดได้ตรงกับความต้องการในปัจจุบัน และควรจัดให้ตรงกับความต้องการต่อไป

---

¹ Karr and Kenneth Joseph, "Meeting the Changing Needs of Adults through Educational Programs and Services," Dissertation Abstracts International. 39 (April, 1972) p 6426-A.

2. นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการให้ขยายโปรแกรมการศึกษาทางบ้านอาชีพ โดยเฉพาะด้านการค้า , เทคนิคและธุรกิจ

3. ต้องการบริการค่าน้ำมันและรถดูแลเด็ก มีส่วนน้อยที่มีความต้องการด้านการเงิน , การค้า และการขนส่ง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับทั้งของในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นว่าแม้ว่าจะมีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนกันบ้างแล้วแต่ก็อยู่ในภูมิภาคอื่น ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ยังไม่มีการสำรวจเลย ดังนั้นเพื่อการวางแผนพัฒนาการศึกษาของภูมิภาคนี้ จะบรรจุเป้าหมายที่ขึ้นจึงควรที่จะสำรวจเพื่อทราบความต้องการความรู้ความต่าง ๆ ที่แท้จริงของประชาชน เพื่อเป็นแนวในการจัดบริการศึกษานอกระบบ ให้แก่ประชาชนต่อไป